

De Volkskrant 14 november 2018

INTERVIEW WIJZIGING ARBEIDSTIJDENWET

Hoe houd ik na werktijd m'n baas buiten de deur? En waarom dat soms goed is

Nederlanders moeten het recht krijgen om onbereikbaar te zijn. [Naar Frans voorbeeld](#), waar dit vorig jaar is ingevoerd, zouden werknemers buiten werktijd niet op mails, telefoontjes en (groeps)appjes van hun collega's hoeven te reageren. Daarvoor pleit PvdA-Kamerlid Gijs van Dijk. Jonathan Witteman 14 november 2018, 12:22

Over twee weken, tijdens het debat over de begroting van Sociale Zaken, wil hij een wetswijziging indienen. Of de andere partijen brood zien in een recht op onbereikbaarheid weet Van Dijk niet, maar hij wil in elk geval een maatschappelijke discussie aanzwengelen. Waarom moeten we het recht krijgen onbereikbaar te zijn?

‘Stress is beroepsziekte nummer één in Nederland. Natuurlijk zijn daar allerlei oorzaken voor, niet alleen maar de druk om altijd bereikbaar te zijn. Maar het is wel zo dat 25- tot 35-jarigen, de leeftijdscategorie die het meest vergroeid is met hun telefoons, ook met de meeste werkstress kampen. De smartphone is een mooie verworvenheid, maar dankzij al die appjes en mailtjes is het alsof we permanent ‘aan’ staan, zonder een moment van rust. In tal van beroepen zie je terug dat werknemers geacht worden op vrijdagavond of in het weekend nog even op werkmail te reageren. Dat gaan we natuurlijk niet verbieden, maar we vinden wel dat er een maatschappelijk debat over moet komen. Uitval van zieke werknemers door stress kost werkgevers 2,5 miljard euro per jaar, heeft TNO becijferd. Toch is het in de Nederlandse cultuur best een taboe om te zeggen dat het allemaal een beetje te veel is geworden. Als je een Nederlander vraagt hoe het op z'n werk gaat, is het standaardantwoord ‘heel goed, lekker druk’. En als het werknemers te veel wordt, moeten ze het in hun eentje oplossen. Maar dat lukt vaak niet, en dan vallen ze uit.’

Hoe is onze arbeidsrust nu in de wet geregeld?

‘De Arbeidstijdenwet schrijft voor dat werknemers recht hebben op elf uur rust per dag. Let wel: als ze 60 duizend euro bruto of minder verdienen, daarboven geldt dit recht niet. Maar de Arbeidstijdenwet stamt van voor de tijd van apps en e-mail. Wij willen een nieuwe wet, die aansluit bij de wereld van 2018. Daarin moet iedereen het recht krijgen onbereikbaar te zijn, ook mensen met een salaris boven de 60 duizend euro. Daarna is het aan werkgevers en werknemers om samen afspraken te maken, om te voorkomen dat mensen sluipenderwijs altijd aan het werk zijn.’

Gaat zo'n recht werken? Frankrijk kent sinds vorig jaar een droit à la déconnexion. Maar uit Frans onderzoek blijkt dat 78 procent van de Franse leidinggevenden gewoon nog hun werkmail en sms'jes raadpleegt in hun vrije tijd, ondanks hun nieuwe recht.

'Als je helemaal niks doet, dan gaan we vrolijk door. Door het introduceren van een recht op onbereikbaarheid zal dit probleem in elk geval bespreekbaar worden op de werkvloer, en dat is echt iets nieuws. In extreme gevallen, waarbij de eis van werkgevers om voortdurend beschikbaar te zijn tot uitval leidt, heeft een werknemer

dankzij zo'n recht een stok achter de deur. Een wetswijziging leidt natuurlijk niet van de ene op de andere dag tot een cultuurverandering, maar je moet ergens beginnen.'

Duitsland laat het over aan werkgevers en werknemers.

Grote bedrijven als Volkswagen, Telekom en Bayer hebben het voortouw genomen om de cultuur van mailen na werktijd in te dammen. Waarom moet de overheid dit probleem oplossen?

'Dat is natuurlijk ook hartstikke goed, dat werkgevers hun verantwoordelijkheid nemen. En er zijn gelukkig ook veel goede voorbeelden. Maar het probleem zit hem bij de grote groepen bedrijven die denken: zoek het lekker uit. Als we het alleen aan werkgevers overlaten, zal er te weinig veranderen, ben ik bang.' Hoe wilt u dit recht handhaven? Krijgt een werkgever straks straf als hij in de ogen van een werknemer diens recht op rust niet respecteert?

'Als er een recht komt, dan is het aan de Inspectie SZW om de naleving ervan te controleren. Mocht een werknemer daarna in een arbeidsconflict verzeild raken omdat zijn werkgever eist dat hij permanent beschikbaar is, heeft hij juridisch meer poten om op te staan. Laten we hopen dat een recht niet leidt tot juridisering, maar tot een betere werkcultuur.'

U nam toen ik net belde binnen 1,5 seconde uw telefoon op, waarvoor dank. Hoe erg lijden politici onder de druk om permanent bereikbaar te zijn?

'Die druk is best groot. Tot op zekere hoogte hoort het nu eenmaal bij de baan, maar het is natuurlijk niet voor niets dat er de afgelopen tijd twee collega-Kamerleden van de SGP en de SP moesten afhaken door de werkdruk. Hun baan nam zoveel tijd in beslag dat ze het eigenlijk niet konden combineren met hun privéleven. Dat is zorgelijk.'

Hoe zou een recht op onbereikbaarheid in de praktijk uitpakken? Stel dat uw fractievoorzitter Lodewijk Asscher noodgedwongen 's avonds laat nog een mail stuurt over een belangrijk debat dat de dag erna op het programma staat. Zegt u dan: 'Sorry Lodewijk, vrije tijd is vrije tijd'?

Nee, dat kan ook niet in mijn functie. Maar het is wel zo dat we bij ons in de fractie hebben gesproken over dit probleem. Over dat je af en toe gewoon een dag vrij moet nemen als het kan, en je dan ook echt even niet met werk bezig moet kunnen houden. Want we hebben er niks aan als een collega vastloopt en uitvalt. Gelukkig heb ik een baas die er hetzelfde over denkt als ik, dat is niet elke werknemer gegeven.' Moeten er uitzonderingen komen op het recht? Voor artsen is het bijvoorbeeld ondoenlijk om zich buiten werktijd onbereikbaar te houden, net als voor politie of brandweerlieden.

'Die uitzonderingsregels zijn er nu ook al in de Arbeidstijdenwet, bijvoorbeeld voor artsen. Als een arts 's nachts telefoon krijgt van het ziekenhuis, dan blijft hij natuurlijk niet in z'n bed liggen. Zolang het binnen het redelijke blijft, en een arts niet de ene na de andere nachtdienst achter elkaar draait. Het grootste probleem zit hem bij de voorheen meer traditionele 9-tot-5-beroepen. Sluipenderwijs is daar een cultuur ontstaan dat zij ook permanent beschikbaar moeten zijn. Voor je het weet staan we allemaal continu 'aan', ook wie geen arts is. Dat moeten we voorkomen.'

Hoe houd ik na werktijd m'n baas buiten de deur?

Optie 1: telefoontjes en sms'jes. Onze telefoons krijgen steeds meer functies om ons te beschermen tegen onze telefoons, een beetje alsof drugsdealers een gratis ontwenningsskuur aanbieden bij een zak coke. Een van de wapens in de strijd tegen techverslaving is de 'Niet storen'-functie van smartphones, handig om de telefoontjes en berichten van je baas na werktijd tot zwijgen te brengen. Deze functie, op iPhones bijvoorbeeld te herkennen aan een icoontje van een halve maan, zorgt ervoor dat alleen mensen die je op een witte lijst hebt gezet – je wederhelft of kroost, bijvoorbeeld – je kunnen bereiken. Apps als Call Bliss of Extreme Call Blocker maken het mogelijk om specifieke bellers tijdelijk op een zwarte lijst te zetten – voor wie door iedereen gestoord wil worden, behalve door zijn baas.

Optie 2: e-mail. Een stuk lastiger te beschermen tegen indringers is je e-mail. Je kunt er natuurlijk simpelweg voor kiezen om je werkmail niet te raadplegen buiten werktijd. Maar wee je gebeente als je geen aparte werkmail hebt, of je baas je privé-mailadres weet. Want je wilt buiten werktijd vast wel gewoon de mails van familie of vrienden blijven zien. Gmail-gebruikers hebben sinds kort de mogelijkheid om e-mails te 'snoozen': vink de mail van je baas aan, klik op het klok-icoontje en laat het bericht tot een door jou gewenst tijdstip magischerwijs verdwijnen. Een andere optie: stel voor de avonden en weekends een out-of-office-reply in met de tekst: 'Wetenschappelijk onderzoek toont aan dat de vervaging tussen werk en privé funest is voor de productiviteit en het welbevinden van werknemers.'

Daarom lees ik uw mail pas morgenochtend, bij het krieken van de werkdag. Graag uw begrip.'

Optie 3: gewoon netjes vragen. Een ouderwets alternatief voor deze snufjes is er natuurlijk ook: zeg gewoon tegen je baas dat hij je in de avonden en het weekend met rust moet laten. Wellicht luistert hij.